

KOST ZA GLODANJE

STANKO KLINAR

Kdor nese dvajsetkilogramski nahrbtnik na Triglav, a drugače neobremenjen pogleda sončni zahod nad Planino pri jezeru (ali Planino pri Jezeru, ali Planino Pri jezeru, ali planino Jezero, ali planino Pri Jezeru, ali planino Jezero, ali Planino jezero, ali Planino Jezero - ???) - kdor torej nese tak nahrbtnik in se koplje v lastnem znoju, mu je laže kot Franciju Savencu, ki pripravlja drugi natis četrte izdaje vodnika po Julijskih Alpah. Kdor se namreč okoplje v lastnem znoju in potem še v Bohinjskem jezeru, se skozi cankarjansko očiščenje in pomlajenje vrne v svet prerojen kot ptič feniks, **Franci Savenc** si pa na pravopisnih čereh do živega guli svoje jezikovno slovenistično domoljubje, in namesto feniksovega vzleta ga čaka prekoslej kakšna gorjača, da ga pobije na tla. Taki smo namreč Slovenci.

Gorjačo, namenjeno njemu, hočem v jezikovnem (dvo-/mnogo-) boju vnaprej prekrizati s svojo kostjo za glodanje:

KAKO PISATI IMENA PLANIN?

Predlagam:

1. Poskusimo črtati predloge: V Lazu (naj postane) - Laz, Planina pri Jezeru - Planina Jezero (glej točko 3), Planina na Kraju - Planina Kraj, Na Griču - Grič (glej točko 4), Na Javorci - Javorca, Na Kalcu - Kalc, Na Kalu - Planina Kal, Na Kotli - Planina Kotel, Na Kraju - Kraj, Na Lapoč - Lapoč, Na Polju - Polje, Na Rešlju - Rešelj, Na Slemenu - Planina Sleme, Na Strmah - Strme, Na Vojskéh - Vojské, Na Vresju - Vresje, Na Zgornjih Prodih - Zgornji Prodi, Pod Osojnico - Osojnica, Pri Tamarju - Planina Tamar, V Dolini - Planina Dolina, V Plazeh - Planina Plaz, V Prodeh - Planina Prodi, V Ravneh - Planina Ravni, Za Ciprnikom - Planina Ciprnik, Za Črnim vrhom - Planina Črni vrh, Za Malim vrhom - Planina Mali vrh, Za Migovcem - Planina Migovec, Za Osredki - (Planina) Osredki, Za Šavnikom - (Planina) Šavnik, Za Črno goro - Planina Črna gora.

Ko predloge črtamo, se večina imen oblikovno poistoveti z našo 4. točko spodaj, nekatera pa se (lahko) preoblikujejo tudi (ali predvsem) v smislu naše 2. in 3. točke.

(Zato so v tukajšnjih predelavah nihanja: ali bomo rekli Planina Kraj ali samo Kraj, Planina Osredki ali samo Osredki, Planina Črna gora ali (planina) Začrnagora, itd.)

Vendar ni toliko pomembno, v katero novo obliko prerazporedimo imena, kolikor to, da se

otresemo mestnika (petega sklon) in njegovega predloga, in da preidemo na imenovalnik (prvi sklon).

Če tega ne storimo, ostanejo težave:

- s sklanjatvijo in skladnjo (vsiljujejo se nesistemske formulacije kot »Kje leži Pod Osojnico?«, »Kako se pride do Pod Osojnico?« namesto naravnih »Kje leži Osojnica?«, »Kako se pride do Osojnice?«);

- in s pisavo (pri drugi, zlasti pa tretji besedi, zlepa ne bomo vedeli, ali se piše z veliko ali malo začetnico; pri »Planini na Kraju« se ponovi zgodba »Planine pri Jezeru«: Planina Na kraju, Planina Na Kraju, planina Na kraju, planina Na Kraju ???; podobno: Na Zgornjih Prodih, Na Zgornjih prodih, Planina Na Zg. P/prodih, planina N/na Zg. P/prodih???; včasih nas bega še prva beseda: »Kako se pride do P/pod Osojnico/(Osojnice)?«)

Glede na nihanja: namenoma je puščeno za razpravo, da bi dokončno obliko imena pomagali določiti tisti, ki imena poznajo od blizu, iz svoje vsakdanje prakse, tako rekoč kot jezikovni informanti, ki bi tudi pomagali določiti naglas.

Zelenci so zaščiteni

V septembrski številki 90. letnika Planinskega vestnika (PV 90: 370-374, 1990) sem že podrobneje predstavil Zelence z okolnim močvirjem kot izredno naravno znamenitost, prav tako pa tudi najrazličnejše interese, ki so ogrožali to naravno dediščino. Končal sem z željo, da bi lahko čimprej poročali o prepotrebem zakonskem zavarovanju Zelencev.

Moralo je priteči še precej vode iz izvira Save Dolinke, da se je ta želja uresničila. Po dolgoletnih prizadevanjih naravovarstvenikov je skupščina občine Jesenice oktobra lanskega leta razglasila Zelence z okolnim močvirjem za naravni rezervat. S tem so se povečale možnosti, da bomo ta izredni biološki, geološki, hidrološki in krajinski spomenik ohranili našim zanamcem.

Rezervat je razdeljen na ožje in širše območje. Ožje obsega Zelence ter močvirje in barje, širše pa travnike in njive okoli močvirja do ceste na severu in trase nekdanje železnice na jugu.

Na ožjem območju je prepovedan lov in ribolov ter nasploh uničevanje rastlinskega in živalskega sveta (izjema je zatiranje komarjev). Še naprej bo možen turistični obisk po sprehajalnih poteh, vendar bo potrebno nekatere obstoječe poti opustiti ali prilagoditi razmeram.

(Pravzaprav bi morali iti jezikoslovci in zemljepisci/kartografi na teren k informantom. Si bo kdo vzel čas?)

ZGLEDI, KI NAJ VLEČEJO

2. Po zgledih **Zajavor, Zajamniki, Zapotok, Zakotel, Zabrd, Zaprikraj, Zpleč** poskusimo metamorfozo:

Za skalo (naj postane) - Zaskala, Pod Mišelj vrhom - Podmišeljvrh, Za Črnim vrhom - Začrnivrh, Za Malim vrhom - Zamalivrh, Za Šavnikom - Zašavnik, Za Črno goro - Začrnagora, Za Greben - Zagreben, Za jezeri - Zajezeri, Za Kolom - Zakol (izg. zakóu), Za Kosmom - Zakosem, Za krajem - Zakraj, Za Liscem - Zalisec, Za Plečam - Zpleč, Za Robom - Zarob, Pod Osojnicjo - Podosojnica, Nad Sočo - Nadsoča. Lahko si mislimo, da pred imeni po novem rabimo dodatek »planina« (z malo začetnico, v smislu naše 4. točke): »planina Zaskala« itd., kjer je »planina« samo pojasnjevalni dodatek, ki pove, kateri reliefni pojav ime označuje, ni pa obvezni del imena. Če pa bi se ustalila in utrdila zveza »Planina Zaskala« in bi se izkazalo, da je nemogoče rabiti samo »Zaskala«, potem bo treba besedo »Planina« kot obvezni del imena dosledno pisati z veliko začetnico. (Kar pa je rahlo v nasprotju z našo 3. točko.) Moja želja je, da bi rabili ime Zaskala

itd. enako kot, recimo, Uskovnica (točka 4), torej sâmo, in le izjemoma s pojasnjevalnim dodatkom »planina«.

Kot rečeno pri 1. točki: stvar je odprta za razpravo, ki naj pomaga določiti eno ali drugo obliko. Ali pa se bo izbrana oblika tudi ustalila, bo odločala dejanska vsakdanja jezikovna raba v prihodnosti.

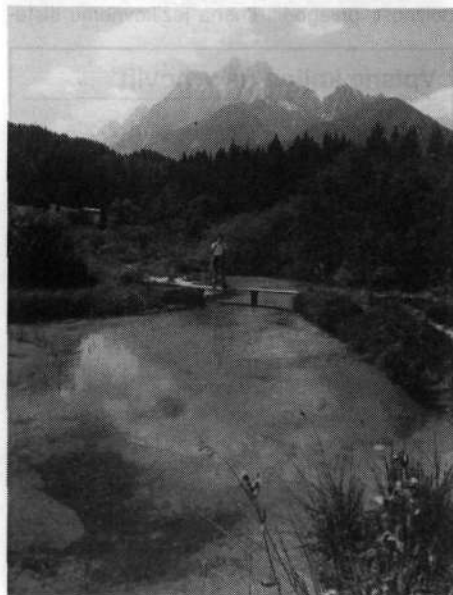
Rad pa bi opozoril, da moja predelava rešuje neurejeno vprašanje, katere od drugih besed v sedanjih rabi se pišejo z malo in katere z veliko začetnico (Za skalo ali Za Skalo?, itd.). Ko namreč pišemo imena skupaj kot eno besedo, vprašanja ni več.

RAZLIKOVALNA NALOGA PLANINE

3. Kjer se isto ime uporablja prvenstveno za nekaj drugega, naj tedaj, ko pomeni planino (in to je verjetno drugotna raba imena), pred imenom stoji beseda »Planina« - z veliko začetnico, ker je stalni del imena in prva beseda v imenu. (Beseda »Planina« ima tukaj razlikovalno nalogo in je obvezni del imena!)

Planina Jezero (samó Jezero je pač le jezero na tej planini. A tudi če lahko rečemo »Koča stoji na Jezeru«, »Pastirski stanovi na Jezeru«, »Šli smo čez Jezero« in mislimo pri tem planino, ne jezero, je še zmeraj bolje postaviti pred »Jezero« besedo »Planina«, ker ima »Jezero«

Na celotnem območju je prepovedano čolnarjenje in povzročanje hrupa (razen kmetijske mehanizacije). Prepovedano je vsako izvajanje melioracij, spremembe vodnega režima, spreminjanje naravne temperature in sestave vode.

Zelenci, v ozadju Ponce.

Foto: Igor Maher

Tudi vsaka gradnja je nedopustna. Vedeti moramo, da so v neposredni bližini Zelencev nekoč načrtovali celo gradnjo tovarne. Prepovedano je vsako odlaganje odpadkov. Prav smetišča so eden od večjih trenutnih problemov. Divja odlagališča smeti in odpadnega materiala se z vseh strani zajedajo v močvirje. Na severni strani so to dejavnost delno preprečili s postavitvijo cestne ograje, zato pa so se sedaj odlagalci bolj osredotočili na južne robove.

Tradicionalno kmetovanje bo na obstoječih površinah ohranjeno. Močno se bodo povečale možnosti za tako imenovani naravoslovni turizem, ki bi ga lahko vključili v turistično ponudbo bližnje Kranjske gore. Rezervat tako ne bo ovira, temveč celo pospeševalec razvoja.

Seveda pa je za doseg takega razvoja potrebno zagotoviti tudi širše varstvo Zelencev, torej tudi na območjih, kjer bi s pretiranimi posegi ali onesnaževanjem lahko škodljivo vplivali na Zelence. Problematičen je predvsem skalalni center v Planici.

Vsekakor upajmo, da bo zavarovanje pomagalo usklajevati okoljevarstvene z drugimi interesi. Običajno si vsi ti interesi sploh niso tako nasprotni. Ponavadi smo samo tako zelo ozko omejeni z domačim plotom, da ne vidimo, kaj je dobrega pri sosedu.

Igor Maher